

Ha Nagybecskerek vagy Versec környékén járunk, kirándulásunkat a **Bánság „fővárosával”**, a ma Romániához tartozó Temesvár felkeresésével tehetjük teljessé: a Habsburg-világ eleganciáját idéző barokk utcák és terek, a szemet gyönyörködtető századfordulós építészeti, a divatos kávéházak, éttermek és szórakozóhelyek különösen a nagyvárosi kultúra szépsége iránt fogékony turistákat nyugtözik le. Az egykori Magyarország városai közül Temesvár emlékeztet a leginkább Budapestre: a széles sugárutakon zörgő villamosok, a várost átszelő **Béga-csatorna hídjai**, de még az egyes városrészek elnevezései is (Józsefváros, Erzsébetváros, Ferencváros) óhatatlanul a magyar fővárost idézik fel.

A 18. századi betelepítések révén Temesvár Magyarország egyik legszínesebb városává vált, ahol a legkülönbözőbb népek és vallások éltek együtt. A magyar, sváb, román, szerb és a zsidó népesség közül egy turista számára ma már csak a román és némileg a magyar (a lakosság nyolc százaléka) érzékelhető, a többi nemzetiség és vallás egykori jelenlétéről csak a templomok és zsinagógák tanúskodnak. Talán egykori sokszínűségének köszönhető, hogy Temesvár az egyik legtoleránsabbnak tartott város Romániában, dinamizmusa és nyitottsága miatt sokan az ország nyugati kapujának tekintik. Az sem véletlen, hogy éppen ebben a városban robbant ki az 1989-es forradalom, és Temesvár volt Románia első olyan városa, amely felszabadult a Ceaucescu-diktatúra elnyomása alól.

Temesvár látnivalói a város két nagy főtere körül csoportosulnak: a város északi részének központja a 18. században kiépült, **barokk stílusú Piața Unirii**, amelytől építészeti merőben különbözik a belváros déli részén, a 20. század elején felépült szecessziós városrész, amelynek központi sétateret a **Piața Victoriei**.

Barokk Temesvár

A Piața Unirii délnyugati sarkán lévő keleties épület a **Szerb Püspöki-Palota**, amely mellett az 1734-ben épült **szerb székesegyház** áll. A püspöki palotától balra látható feltűnő, szecessziós stílusú épület, az egykori **Váltóbank** Komor Marcell és Jakab Dezső, a szabadkai városháza építészeinek tervei alapján készült (1908). A tér másik szecessziós épületét, az úgynevezett **Brück-Palotát** <https://goo.gl/maps/5ZCwLMGQtFNw3nJh9>

Temesvár leghíresebb építésze, **Székely László** (1877-1933) tervezte; az ő nevéhez fűződik a Piața Victoriein álló házak nagy része is. A tér közepén látható barokk **Szentháromság-szobrot** az 1738-39-as pestisjárvány megszűnése után emelték.

A főter épületei közül kiemelkedik még az **egykori főispáni székház**, a hatalmas méretű úgynevezett barokk palota (Palatul Baroc Timisoara). Az épület kiállítótermei klasszikus remekművekből álló bánsági és európai festmény- és képzőművészeti gyűjteménynek adnak otthont, benne számos magyar művész alkotásának. A tér túlsó végét az 1736-73 között szintén barokk stílusban épült római katolikus **dómtemplom** zárja le, melynek mellékoltárképeit a híres prágai festő, a 18. században élt **Johann Nepomuk Schöpfung festette**.

A közeli Str. Augustin Pacha és a Str. Mihai Eminescu sarkán lévő, barokk stílusú Római Katolikus **Püspöki Palota** (Palatul Episcopal Romano-Catolic) lépcsőházában, illetve első emeleti folyosóján az egykori püspöki szeminárium nyolc gyönyörű *szecessziós üvegablakát* állították ki. Az üvegablakokat a gödöllői művésztelephez tartozó Nagy Sándor tervezte, *Róth Miksa* híres műhelyében készültek, és a rajtuk megjelenő alakok a Jézus Hegyi beszédében szereplő nyolc boldogságot szimbolizálják. Az üvegablakokat csak csoportoknak és előzetes bejelentés alapján mutatják meg.

A Str. Cheorge Lázár és Str. E. Ungureanu sarkán, egy bérház első emeletén nyitották meg a **Forradalom Emlékmúzeumát** (Memóriaiul Revolutei), ahol drámai fényképek és egy film segítségével idézik fel 1989 decemberének Temesváron és más erdélyi városokban lezajlott eseményeit. A legvéresebb temesvári összecsapások helyszínein - köz- és magánadakozásból *13 emlékhelyet* állítottak fel a városban, amelyek közül az egyik leghíresebb a 700-as piac közelében a Célba vett ember (Ómul Jintá) bronzszobra.

A Str. Eugeniu de Savoya végén lévő **Savoyai-házat** (Casa de Savoya) *Savoyai Jenő* osztrák hadvezér építtette *1716-ban, miután csapataival felszabadította Temesvárt*. A bejárat fölötti piszkos üveglap mögött emléktábla idézi fel a jeles eseményt. A belváros lehangulatossabb terecskéjén, a Piata Libertátiin keresztül (Savoyai Jenő tiszteletére korábban *Jenő herceg térnek hívták*) néhány perc alatt a Piata Sfántu Gheorghére érünk, ahol **Klapka György** (1820-1892), komáromi várvédő **szülőházát** néhány éve emléktábla jelzi. A közeli Str. Bolyai sarkán egy nem kevesebb, mint ötnyelvű emléktábla hirdeti, hogy **Bolyai János**, a leghíresebb magyar matematikus innen adta hírül világraszóló geometriai felfedezéseit.

Szecessziós Temesvár

A századfordulós nagyvárosi stílusban épült *Piata Victoriei* tulajdonképpen egy hatalmas **korzó**, amelyet egyik végén az Opera, a másikon pedig az ortodox katedrális zár le. A teret impozáns szecessziós bérházak veszik körül, amelyek szépsége az előttük lévő tágas téren nagyszerűen érvényesül. Ezen a téren gyűltek össze 1989. december 16-án a Ceaucescu-rendszer ellen tüntető temesváriak, a következő napokban pedig itt, az *Opera előtti téren* zajlottak a forradalom legvéresebb eseményei.

A híres bécsi színházépítő páros, *Fellner és Helmer* által tervezett Román **Opera és Nemzeti Színház** (Opera Romána, Teatrul National) épületének homlokzatát a két világháború között neobizánci stílusban alakították át, és ezzel a tér sokat veszített eredeti közép-európai eleganciájából.

A téren álló, **Romulust és Remust tápláló anyafarkas szobra** is kilóg némileg a környezetből. A szobor egyike annak az ötnek, amelyeket - mint a latin kultúra jelképét - Románia 1926-ban Olaszországtól kapott ajándékba. A tér másik végén lévő **ortodox katedrális** (Catedrala Miropolitaná Ortodoxa) 1936-46 között épült, freskóit és ikonosztázát híres román művészek készítették.

A tértől nem messze, a **Hunyadi-várban** helyet kapott **Bánsági Múzeum** (Muzeul Banatului) régészeti, történelmi és természettudományi kiállításokból áll. A várat eredetileg Károly Róbert építtette itáliai mesterek segítségével a 14. század elején. Nevét onnan kapta, hogy itt élt *Hunyadi János* a családjával, és itt nevelkedett fia, a későbbi *Mátyás király* is. A mai épület jelentős részét már az 1848-as szabadságharc után építették, mert az osztrák kézen lévő várat a magyar honvédek teljesen szétlőtték.

A belvárostól távolabb

A **Béga** déli oldalán, a B-dul 16 Decembrie 1989-en elsétálhatunk **Tőkés László püspök egykori lakóhelyéhez**. Útközben érintjük **Dózsa György kivégzésének feltételezett helyét, amelyet egy Szűz Mária-szobor jelöl**. A Dózsa Györgyre kiszabott halálbüntetést még a korabeli viszonyok között is elképesztő brutalitással hajtották végre a bossúra szomjas nemesek. Tüzes vastrónra ültették, kezébe tüzes vasjogart, fejére izzó vaskoronát tettek, majd társait arra kényszerítették, hogy megsült testének húsából egyenek.

A Str. T. Cipariu sarkán lévő **református lelkészi hivatal** 1989 december 15-én magyar és román nemzetiségű temesváriak élő lánccal vették körbe, megakadályozva a Securitatét abban, hogy elvigye a lelkészt és feleségét. Az épületen emléktábla örökíti meg a forradalom ki-robbanásának helyszínét.

Végül érdemes kimenni a város északkeleti részében található, hatalmas területen fekvő skanzenhez is (Muzeul Satului Bánátean), ahol 18. és 19. századi **bánsági parasztházakat** és egy fatemplomot láthatunk, sőt némelyik háznak a berendezését is rekonstruálták.

DÉLVIDÉK ÉS BELGRÁD Farkas Zoltán, Bp, 2011 Kelet-Nyugat Kiadó

KIRÁNDULÁS TEMESVÁRRA

Ha Nagybecskerek vagy Versec környékén járunk, kirándulásunkat a Bánság „fővárosával”, a ma Romániához tartozó Temesvár felkeresésével tehetjük teljessé: a **Habsburg-világ eleganciáját idéző** barokk utcák és terek, a szemet gyönyörködtető századfordulós építészeti, a divatos kávéházak, éttermek és szórakozóhelyek különösen a nagyvárosi kultúra szépsége iránt fogékony turistákat nyugtözik le. Az egykori Magyarország városai közül **Temesvár emlékeztet a leginkább Budapestre**: a széles sugárutakon zörgő villamosok, a várost átszelő Béga-csatorna hídjai, de még az egyes városrészek elnevezései is (Józsefváros, Erzsébetváros, Ferencváros) óhatatlanul a magyar fővárost idézik fel.

A 18. századi betelepítések révén Temesvár Magyarország egyik legszínesebb városává vált, ahol a **legkülönbözöbber népek és vallások éltek együtt**. A magyar, sváb, román, szerb és a zsidó népesség közül egy turista számára ma már csak a román és némileg a magyar (a lakosság nyolc százaléka) érzékelhető, a többi nemzetiség és vallás egykori jelenlétéről csak a templomok és zsinagógák tanúskodnak. Talán egykori sokszínűségének köszönhető, hogy Temesvár az egyik **legtoleránsabbnak tartott város** Romániában, dinamizmusa és nyitottsága miatt sokan az ország nyugati kapujának tekintik. Az sem véletlen, hogy éppen ebben a városban robbant ki az 1989-es forradalom, és Temesvár volt Románia első olyan városa, amely felszabadult a Ceausescu-diktatúra elnyomása alól.

Temesvár látnivalói a **város két nagy főtere** körül csoportosulnak: a város északi részének központja a 18. században kiépült, barokk stílusú *Piata Unirii*, amelytől építészetiileg merőben különbözik a belváros déli részén, a 20. század elején felépült szecessziós városrész, amelynek központi sétaterere a *Piata Victoriei*.

Barokk Temesvár

A Piata Unirii délnyugati sarkán lévő keleties épület a **Szerb Püspöki-Palota**, amely mellett az 1734-ben épült **szerb székesegyház** áll. A püspöki palotától balra látható feltűnő, szecessziós stílusú épület, az egykori **Váltóbank** Komor Marcell és Jakab Dezső, a szabadkai városháza építészeinek tervei alapján készült (1908). A tér másik szecessziós épületét, az úgynevezett **Brück Palotát** Temesvár leghíresebb építésze, Székely László (1877-1933) tervezte; az ő nevéhez fűződik a Piata Victoriein álló házak nagy része is. A tér közepén látható barokk **Szentháromság-szobrot** az 1738-39-as pestisjárvány megszűnése után emelték.

A főtér épületei közül kiemelkedik még az egykori **főispáni székház**, a hatalmas méretű úgynevezett barokk palota (Palatul Baroc Timisoara). Az épület kiállítótermei klasszikus remekművekből álló bánsági és európai festmény- és képzőművészeti gyűjteménynek adnak otthont, benne számos magyar művész alkotásának. A tér túlsó végét az 1736-73 között szintén barokk stílusban épült római katolikus dómtemplom zárja le, melynek mellékoltárképeit a híres prágai festő, a 18. században élt *Johann Nepomuk Schöpf* festette.

A közeli Str. Augustin Pacha és a Str. Mihai Eminescu sarkán lévő, barokk stílusú **Római Katolikus Püspöki Palota** (Palatul Episcopal Romano-Catolic) lépcsőházában, illetve első emeleti folyosóján az egykori püspöki szeminárium nyolc gyönyörű szecessziós üvegablakát állították ki. Az üvegablakokat a gödöllői művésztelephez tartozó Nagy Sándor tervezte, Róth Miksa híres műhelyében készültek, és a rajtuk megjelenő alakok a Jézus Hegyi beszédében szereplő nyolc boldogságot szimbolizálják. Az üvegablakokat csak csoportoknak és előzetes bejelentés alapján mutatják meg.

A Str. Cheorge Lázár és Str. E. Ungureanu sarkán, egy bérház első emeletén nyitották meg a **Forradalom Emlékmúzeumát**, ahol drámai fényképek és egy film segítségével idézik fel 1989 decemberének Temesváron és más erdélyi városokban lezajlott eseményeit. A legvéresebb temesvári összecsapások helyszínein - köz- és magánadakozásból - **13 emlékhelyet** állítottak fel a városban, amelyek közül az egyik leghíresebb a 700-as piac közelében a *Célba vett ember* (Ómul Jintá) bronzszobra.

A Str. Eugeniu de Savoya végén lévő **Savoyai-házat** (Casa de Savoya) Savoyai Jenő osztrák hadvezér építtette 1716-ban, miután csapataival felszabadította Temesvárt. A bejárat fölötti piszkos üveglap mögött emléktábla idézi fel a jeles eseményt. A belváros lehangulatossabb terecskéjén, a Piata Libertátiin keresztül (Savoyai Jenő tiszteletére korábban Jenő herceg térnek hívták) néhány perc alatt a Piata Sfántu Gheorghére érünk, ahol **Klapka György** (1820-1892), komáromi várvédő **szülőházát** néhány éve emléktábla jelzi. A közeli Str. Bolyai sarkán egy nem kevesebb, mint ötnyelvű emléktábla hirdeti, hogy **Bolyai János**, a leghíresebb magyar matematikus innen adta hírül világraszóló geometriai felfedezéseit.

Szecessziós Temesvár

A századfordulós nagyvárosi stílusban épült **Piata Victoriei tulajdonképpen egy hatalmas korzó**, amelyet egyik végén az Opera, a másikon pedig az **ortodox katedrális** zár le. A teret impozáns szecessziós bérházak veszik körül, amelyek szépsége az előttük lévő tágas téren nagyszerűen érvényesül. Ezen a téren gyűltek össze 1989. december 16-án a Ceausescu-rendszer ellen tüntető temesváriak, a következő napokban pedig itt, az Opera előtti téren zajlottak a forradalom legvéresebb eseményei.

A híres bécsi színházépítő páros, Fellner és Helmer által tervezett Román **Opera és Nemzeti Színház** (Opera Romána, Teatrul National) épületének homlokzatát a két világháború között

neobizánci stílusban alakították át, és ezzel a tér sokat veszített eredeti közép-európai eleganciájából. A téren álló, **Romulust és Remust tápláló anyafarkas szobra** is kilóg némileg a környezetből. A szobor egyike annak az ötnek, amelyeket - mint a latin kultúra jelképét - Románia 1926-ban Olaszországtól kapott ajándékba. A tér másik végén lévő **ortodox katedrális** (Catedrala Miropolitaná Ortodoxa) 1936-46 között épült, freskóit és ikonostázát híres román művészek készítették.

A tértől nem messze, a **Hunyadi-várban helyet kapott Bánsági Múzeum** (Muzeul Banatului) régészeti, történelmi és természettudományi kiállításokból áll. A várat eredetileg Károly Róbert építtette itáliai mesterek segítségével a 14. század elején. Nevét onnan kapta, hogy itt élt Hunyadi János a családjával, és *itt nevelkedett fia, a későbbi Mátyás király is*. A mai épület jelentős részét már az 1848-as szabadságharc után építették, mert az osztrák kézen lévő várat a magyar honvédek teljesen szétlőtték.

A belvárostól távolabb

A Béga déli oldalán, a B-dul 16 Decembrie 1989-en elsétálhatunk **Tőkés László püspök egykori lakóhelyéhez**. Útközben érintjük **Dózsa György kivégzésének feltételezett helyét**, amelyet egy **Szűz Mária-szobor** jelöl. A Dózsa Györgyre kiszabott halálbüntetést még a korabeli viszonyok között is elképesztő brutalitással hajtották végre a *bosszúra szomjas nemesek*. Tüzes vastrónra ültették, kezébe tüzes vasjogart, fejére izzó vaskoronát tettek, majd társait arra kényszerítették, hogy megsült testének húsából egyenek.

A Str. T. Cipariu sarkán lévő **református lelkészi hivatal** 1989 december 15-én magyar és román nemzetiségű temesváriak élő lánccal vették körbe, megakadályozva a Securitatét abban, hogy elvigye a lelkészt és feleségét. Az épületen emléktábla örökíti meg a forradalom kirobbanásának helyszínét.

Végül érdemes kimenni a város északkeleti részében található, hatalmas területen fekvő **skanzenhez is** (Muzeul Satului Bánátean), ahol 18. és 19. századi bánsági parasztházakat és egy fatemplomot láthatunk, sőt némelyik háznak a berendezését is rekonstruálták.